

Středověká militaria ze sbírek Městského muzea v Počátkách

Medieval militaria from the collections of the Town museum in Počátky

PETR ŽÁKOVSKÝ

Abstract:

A small collection of medieval artefacts combined with equipment and weaponry of medieval warriors, was compiled within the current listing of medieval and early modern militaria from the collections of Czech and Moravian museums. Today it is deposited in the collections of the Town museum in Počátky.

Key words:

spur- horse bit- spear- dussack

V rámci probíhajícího soupisu středověkých a raně novověkých militárií ze sbírek českých a moravských muzeí byla zpracována i drobná kolejce středověkých artefaktů, spjatých s výstrojí a výzbrojí středověkých bojovníků, která je dnes uložena ve sbírkách Městského muzea v Počátkách¹.

Kategorie výstroje koně a jezdce je ve studovaném souboru zastoupena jednou ostruhou a jedním stíhlovým udidlem. Nález ostruhy, inv. č. A 51, není bohužel lokalizován. Ostruha o celkové délce přibližně 156 mm je tvořena dvěma mírně prohnutými rameny o délce asi 115 mm, které jsou vyrobeny ze železné tyčinky oválného průřezu. Obě ramena se sbíhají do oblouku o maximálním rozpětí až 80 mm a jejich spojnice je vytažena do hrotitého výběžku. Ukončení ramen nelze díky stavu dochování blíže klasifikovat. Na ramena plynule navazuje rozštěpený krček o délce 35 mm, který je ukončen dvěma kruhovými výčnělky, do jejichž středu je nanýtována osa pro hvězdici. Vlastní osmicípá hvězdice má průměr asi 38 mm. Váha ostruhy pak dosahuje 75 g (obr. 1:a; 4:a). Svým tvarem se studovaná ostruha jednoznačně hlásí k pozdněstředověkým ostruhám, které jsou obecně datovány od průběhu 2. poloviny 14. do 1. poloviny 16. století (např. Kalmár 1971, 360 - 362; Kirpičnikov 1973, 56 – 70; 1986, 112 – 114; Kołodziejski 1985, 165 – 168; Koóšová 2004, 533 – 541; 2007, 258 – 266). Nalezneme k ní velkou řadu analogií jak z území České republiky, tak z oblasti celé střední Evropy (např. Nagy 1898, 61 – 62, obr. 2; Drobný 1995, 62 – 80; Koóšová 2004, 533 – 536; Žákovský 2012). Podobné exempláře však byly získány např. i na území Londýna (Clark 1995, 139, kat. č. 333) či Salisbury (Ellis 1991, 62 – 63, obr. 17:4).

Poněkud hůře jsme na tom při klasifikaci udidla, které bylo nalezeno na dnes neznameném místě někde v okolí Počátek (obr. 1:b; 4:b). Jedná se o dvoudílné udítko spojené kloubem o celkové délce přibližně 161 mm, přičemž dosahuje váhy 58 g. S touto konstrukcí se v podstatě setkáváme plynule již od středohradištního období až do nejžhavější přítomnosti (např. Ruttkay 1976, 356 – 358; Měchurová 1980, 189 – 190; Kirpičníkov 1986, 108 – 109). Od většiny dosud známých uidel daného typu se však studovaný exemplář odlišuje konstrukcí závěsných kruhů pro řemeny. Ve většině případů jsou samo- statné kruhy na udítka uchyceny pomocí analogického kloubu, kterými jsou k sobě uchycena vlastní udítka. Na exempláři z počáteckého muzea jsou však závěsné kruhy zkonstruovány tak, že vlastní tělo udítka bylo rozštěpeno, vytvarováno do kruhu a opět skováno dohromady. S touto konstrukcí se podle dosavadních znalostí na středověkém materiálu nesetkáme, což by mohlo nasvědčovat spíše novově- kemu stáří studovaného udidla. Není však vyloučeno, že se může jednat i o materiál ze staršího období, než kterému se věnuje předkládaná studie. Udidla obdobné konstrukce totiž známe např. z mohylníku z ruské lokality Sarskoe gorodišče, kde jsou datována do 8. – 9. století (Leonťev 1996, 140, obr. 57:4). V teritoriu jižní Sibiře i u kočovních kmenů pocházejících z oblasti Povolží či z prostředí nevolinské kultury na Uralu se s obdobnými udidly setkáváme v materiálu datovaném do průběhu 6. – 8. století (např. Krasnov 1980, 78, obr. 53:2; Mažitov 1981, 25, obr. 13:12; Goldina – Vodolago 1990, 87, tab. L:2; Kazanski 1999, 202 – 204, obr. 3:10,12). Tomuto datování by mohl odpovídat i nález udidla obdobné konstrukce ze slovansko-avarského pohřebiště ve Štúrovu (Točík 1968, 39, tab. XXXI:26). V centrální

1 Za umožnění studia představovaného materiálu děkuji Marii Filipové.

ní Asii se však udidla studovaného typu, kde jsou klasifikována jako typ IA1a, udržely až do počátku 11. století (Dlužnevskaia 1993, 25, obr. 3). Otázku přesnější datace studovaného artefaktu pak bude možno v budoucnu vyřešit pouze po co nejkompletnějším soupise uidel z oblasti střední Evropy, který nám snad na danou otázku bude moci přinést konečnou odpověď.

Tyčové zbraně jsou ve studované kolekci zastoupeny pouze jedním masivním hrotom kopí inv. č. A 25, který byl údajně nalezen někde na katastru obce Moraveč (obr. 2; 5:a). Jedná se o poměrně velký a těžký hrot o celkové délce 350 mm, přičemž vlastní výrazně trojúhelníkovitý list hrotu dosahuje délky 177 mm. Jeho maximální šířka je situována ve spodní části listu a činí 71 mm. V jeho spodní části je též situována na pravé straně oboustranná značka ve tvaru děleného kruhu (obr. 6). Tloušťka listu kosočtverečného průřezu se směrem k hrotu plynule snižuje z původních 11 na 2 mm. Na list navazuje výrazně oboustranně odsazená tulej o délce 173 mm, jež má ve svrchní části průřez přibližně šestiúhelníkovitý. Tato část tuleje dosahuje délky přibližně 45 mm, šířky 25 mm a tloušťky 14 mm. Dále pak tulej získává kruhový průřez, jehož průměr se směrem k spodní bázi plynule zvyšuje z původních 22 na konečných 45 mm. Tulej je vyrobena z plechu o síle přibližně 2 mm. Obě rozdílné části tuleje jsou pak od sebe odděleny výrazným tordovaným prstencem. Váha hrotu kopí dosahuje 708 g.

V doposud publikovaných typologických systémech bychom jen marně hledali morfologicky podobné exempláře, což by nám mohlo cosi napovídat o chronologickém zařazení studovaného hrotu, neboť většina těchto systémů se zabývá pouze materiálem z období od 10. do 14. století (např. Nadolski 1954, 50 – 60; Medvedev 1959, 125 – 130; Kirpičnikov 1966, 5 – 23; 1986, 85 – 89; Kovács 1970; Ruttay 1976, 297 – 305). Obdobná kopí však nenalezneme ani v doposud publikovaném mladším materiálu (např. Boehm 1890, 305 – 330; Demmin 1891, 773 – 783; Kalmár 1971, 41 – 44). Jen vzdáleně můžeme studované kopí přiřadit k prozatím ne zcela rozšířené skupině hrotů s tulejí zdobenou tordovaným prstencem a kovářskou značkou na listu vlastního hrotu. Takových kopí však nepoznáme z českých muzejních sbírek mnoho. V podstatě můžeme prozatím, mimo hrot z Moravče, operovat již pouze s hrotom, který je dnes uložen ve sbírkách Regionálního muzea v Mikulově², a s hrotom údajně pocházejícím z tvrziště v Senoradech³. Podobné, prozatím však blíže nezdokumentované, publikované hroty byly také podchyceny ze sbírek muzea v Lounech (Wagner – Drobná – Durdík 1956, 73) a opavského muzea (Freising 1940, 25, tab. 8), přičemž oba tyto hroty jsou autory datovány do průběhu 13. – 14. století. Do 14. – 15. století je pak datován hrot kopí ze sbírek Národního muzea v Praze, který je na listu zdoben minuskulním písmem a na tuleji dvěma, patrně zlacenými, ale netordovanými prstenci (Wagner – Drobná – Durdík 1956, 73; Petráň 1985, 734, obr. 624:a; Dolínek – Durdík 1995, 136, obr. 164). Hrot kopí z mikulovského muzea⁴, stejně jako ostatní výše jmenované hroty, se od studovaného moravečského však poněkud odlišují svým tvarem. Vlastní list hrotu nemá tak výrazně trojúhelníkovitý tvar a tak přechod tuleje v list je poněkud plynulejší. Navíc tordovaný prstenec odděluje tulej od listu přímo u kořene listu a není tudíž situován přibližně v třetině její délky, jak je tomu u studovaného hrotu. Další rozdíl lze spatřovat také v tom, že všechny hroty, pokud lze alespoň z jejich publikace soudit, postrádají výzdobu listu. Výjimku v této skupině tvoří pouze unikátní hrot ze sbírek Národního muzea v Praze a hrot z Klentnice. Na posledně jmenovaném hrotu nalezneme po obou stranách listu jednoduchou rytou, původně patrně tauzovanou výzdobu v podobě tří linií ukončených půlobloučky (obr. 5:c). Obdobná výzdoba se poměrně často vyskytuje na středověkých sekerách, které jsou již tradičně datovány do průběhu 14. – 16. století. Za všechny stačí uvést výzdobu seker z Hradišťka u Davle (Richter 1963, 213, obr. 65; 1982, 169 – 171, obr. 117:2), Ježova hrudu u Stínavy (Žákovský 2006, 108 – 111) nebo sekeru ze sbírek Muzeum Wojska Polskiego ve Varšavě (Głosek 1996, 94, tab. XVI:c).

Tvarově se tak studovanému hrotu kopí z Moravče nejvíce blíží hrot ze sbírek Moravského zemského muzea v Brně, který má údajně pocházet z tvrziště v Senoradech (obr. 5:b). Toto kopí je na tuleji také vybaveno tordovaným, patrně zlaceným prstencem, který je situován ve svrchní části tuleje, ne však u samotného přechodu v list. List kopí je pak zdoben rytým, dnes již bohužel téměř neznatelným, dekorem, který bez rentgenografického průzkumu není blíže definovatelný. Je z něj zřetelná pouze část,

² Regionální muzeum v Mikulově, inv. č. A/M 51. Za umožnění studia materiálu děkuji Mgr. P. Kubínovi a Mgr. A. Navrátilovi.

³ Moravské zemské muzeum v Brně, inv. č. 81798. Za umožnění studia materiálu děkuji PhDr. Z. Měchurově, CSc.

⁴ Hrot byl podle údajů v rukopisné inventární knize někdejšího Südmährisches Heimatmuseum v Klentnici nalezen na vinici v katastru Klentnice v dubnu roku 1934 A. Hönišchem z Klentnice čp. 42. Za upozornění na tento pramen srdečně děkuji kolegyni Mgr. M. Šudomové.

kterou lze s výhradami interpretovat jako stylizované pštrosí pero⁵. Daný výzdobný motiv se uplatnil ve větší míře na poměrně dobře známých zdobených šípkách, které jsou obecně datovány do průběhu 14. – 15. století, s hlavním těžištěm výskytu v 15. století (např. Kalmár 1939; 1957; 1962, 71 – 72, obr. 1; Nickel 1968, 85 – 88; 1969, 128; Jékely – Papp – Poszler 2006, 447 – 448). Do daného časového intervalu tak můžeme s největší pravděpodobností datovat i zmiňované kopí ze Senorad, čemuž neodporují i písemné prameny, které se o tvrzi v Senoradech zmiňují od 14. do 15. století (např. Nekuda – Unger 1981, 266 – 267; Plaček 2001, 566).

Na základě tohoto srovnání můžeme prozatím kopí z Moravče datovat pouze rámcově, a to do průběhu 15. – 16. století. Ani dochovaná výzdoba, kterou nalezneme na obou stranách llistu studovaného kopí a která je tvořena poměrně velkým kolkem ve formě děleného kruhu (obr. 6), nám nemůže pomoci k bližšímu stanovení datace, neboť bychom dosud jen marně hledali její analogii na lépe vročeném materiálu. Podobně jsme na tom i s klasifikací kopí podle přitomnosti zdobeného prstence na tuleji. Podle dosavadních znalostí se tento výzdobný prvek na kopích téměř neobjevuje před 13. stoletím. Naproti tomu se s ním však ve větší míře setkáme ještě na pllkách z 1. poloviny 17. století (např. Marek 2000, 132, obr. 176:e). Snad se v budoucnu podaří objevit analogický hrot, který bude přesněji datovatelný.

Asi nejdůležitějším předmětem, spojeným se středověkým vojenstvím ve sbírkách Městského muzea v Počátkách, je nepochybně torzo jednoručního tesáku, které je zde uloženo pod inv. č. A 24 (obr. 3, 7). Zbraň byla údajně nalezena na louce pod tzv. Strážním kopcem v katastru Počátek. Jedná se o tesák o zachované celkové délce 640 mm a váze 517 g. Jednosečná čepel zbraně dosahuje délky 510 mm a její maximální šířka činí 44 mm, přičemž se směrem k dnes odlomenému hrotu plynule zužuje, takže v místě lomu naměříme již pouhých 31 mm. Obdobně se snižuje i tloušťka čepele, která činí 5 – 2 mm. Na přechodu čepele v řap je na čepel dvěma nýty přichycena plechová aplikáka, která patrně jedná vlastní čepel zdobila, ale mohla se i funkčně uplatnit v ochraně dřevěného obložení rukojeti (např. Žákovský 2008, 463). Na čepel navazuje 130 mm dlouhý, jednostranně odsazený řap s náznakem mělkého líceního prozlabení. Šířka řapu se směrem k hlavici plynule rozšiřuje z původních 30 na konečných 37 mm. Tloušťka řapu je pak více méně konstantní a dosahuje až 5 mm. Do řapu jsou proraženy 4 kruhové otvory, z nichž tři o průměrech 5 a 14 mm sloužily k uchycení dřevěného, dnes nedochovaného obložení rukojeti. Uchycení bylo řešeno pomocí dutých trubičkovitých nýtek, vyrobených z železného plechu o síle přibližně 1 mm. Nejvýše situovaný otvor o největším průměru mohl sloužit také k provlečení závěsného řemínku, jak to máme doloženo na řadě ikonografických pramenů (např. Marek 2006, 193 – 194; 2008, 52). Tuto funkci velkého otvoru v rukojetích tesáků však nesmíme apriori předpokládat u všech fakticky konstruovaných rukojetí. V mnoha případech totiž mohl být největší otvor určen pro nýt se zdobenou, prorezávanou hlavičkou, který se nepochybně v ploše rukojeti kvalitněji uplatnil v její výzdobě. Tyto konstrukční prvky se však díky své křehkosti na tesácích dochovaly jen velmi vzácně. Za všechny stačí uvést např. torzo rukojeti tesáku, které bylo údajně získáno z areálu Nového Hradu u Kunratic⁶. Oproti tomu spodní otvor o průměru 5 mm nepochybně původně sloužil k uchycení záštitného trnu. Na svrchní část řapu byla konečně nanýtována plochá pásková hlavice o rozměrech 4 x 39 x 27 mm.

Svým tvarem se tesák hlásí do prozatím poměrně nepočetné skupiny tesáků s primou čepelem výrazným hrotom, situovaným v ose zbraně. Od této kategorie tesáků se zbraň z Počátek odlišuje pouze nepatrně, a to konstrukcí svého řapu, který není odsazen u hřbetu čepele. U jednoručních tesáků se s tímto typem řapů setkáváme jen ojediněle, kdežto u nožových exemplářů se s danou konstrukcí setkáváme nepoměrně častěji. Přes tuto nepatrnnou diskrepanci tedy můžeme studovaný tesák srovnat s téměř analogickými kusy, ze kterých vyberme alespoň tesák (obr. 8:a), jenž byl bohužel nalezen již před vlastním započetím systematického archeologického výzkumu v jedné z cel známého kartuziánského kláštera v Dolanech⁷ (Burian 1960, 211). Obdobný tesák byl objeven i v katastru obce Hrubá Voda⁸ (obr. 8:b), u nějž nemůžeme zcela vyloučit, že byl nalezen na nedalekém hradě Hluboký, který byl zničen někdy kolem roku 1437 (např. Plaček 2001, 218 – 219). Velmi podobný tesák s analogickou hlavicí pochází také z neznámé lokality na Vyškovsku⁹ (obr. 8:c). Překrásný tesák i s dochovaným zá-

5 K obecné symbolice pštrosího pera ve středověké heraldice odkazují především na studii H. Nickela (Nickel

6 Národní muzeum v Praze, inv. č. 158382. Za umožnění studia děkuji Mgr. E. Snajdrově.
Za umožnění studia děkuji bývalému správci archeologických

7 Vlastivědné muzeum v Olomouci, bez inv. č. Za umozněním sbírek Bc. R. Frajtovi.
ř. V. 656

8 Vlastivědné muzeum v Olomouci, inv. č. V 656.

9 Muzeum Vyškovska, inv. č. A 3748. Za umožnění studia děkujem.

štitným trnem z neznámé lokality chová ve svých sbírkách Městské muzeum v Jevíčku (obr. 8:d)¹⁰. Není však zcela vyloučeno, že v případě posledně jmenovaného tesáku se jedná o hledanou zbraň, která měla být údajně nalezena někdy v 1. polovině 20. století při úpravě centrální plošiny v areálu hradu Rumberk v katastru obce Deštná na Blanensku (Mackerle – Továrek – Vacová 1946, 90; Musil – Plaček – Procházka 1989, 10). Do stejné kategorie můžeme přiřadit patrně také jeden z tesáků z hradu Zvíkova (Žákovský 2008, 469 – 470) či zbraň nalezenou v náhonu mlýna pod městskými hradbami Moravského Krumlova (Žákovský 2008a, 64 – 66; 2009). Obdobný tesák, jen poněkud menších rozměrů, máme registrován i z polské lokality Muszkowice (Marek 2008, 47, obr. 42:a – b). Tesák z Počátek tak můžeme celkem s jistotou datovat do průběhu 15. století, o čemž svědčí jak velmi obdobné exempláře z Dolan či Hrubé Vody, tak i ikonografické prameny. Za všechny stačí uvést velmi názorně vyobrazený tesák daného typu z Pašijového oltáře (obr. 9), který vznikl někdy kolem roku 1450 a jenž je dnes chován ve sbírkách Museum der Stadt Wien (např. Gerát 2006, obr. 7b; Marek 2008, obr. 44:b).

Představovaná kolekce militarií ze sbírek Městského muzea v Počátkách patří sice svým počtem k nevelkým kolekcím, přesto si však zasluzuje naši plnou pozornost, protože některé předměty svou originalitou přesahují úzký regionální rámec a můžou nám tak přispět k poznání středověkého vojenství obecně.

Všechny fotografie i kresby, pokud není uvedeno jinak, jsou dílem autora.

Literatura:

- Boeheim, W. 1890: Handbuch der Waffenkunde. Das Waffenwesen in seiner historischen Entwicklung vom Beginn des Mittelalters bis zum Ende des 18. Jahrhunderts. Leipzig.
- Burian, V. 1960: Nálezy z husitského opevnění kartouzky v Dolanech u Olomouce, Archeologické rozhledy XII, 204 – 212.
- Clark, J. 1995: The medieval horse and its equipment c. 1150 – c. 1450. London.
- Demmin, A. 1891: Die Kriegswaffen in ihren geschichtlichen Entwicklungen von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Gera – Unterhaus.
- Dlužnevskaja, G. V. 1993: Tipologija snarjažnenija vsadnika i konja stepej central'noj Azii (X – XII vv n.e.), Fasciculi archaeologiae historicae VI, 21 – 43. Łódź.
- Dolínek, V. – Durdík, J. 1995: Historische Waffen. Hanau.
- Drobný, T. 1995: Vývoj středověkých ostruh od 11. do počátku 16. století. Nepubl. diplomová práce na ÚAM FF MU Brno.
- Ellis, B. M. A. 1991: Spurs. In: Saunders, P. – Saunders, E. (edd.): Salisbury Museum Medieval Catalogue Part 1., 54 – 78. Salisbury.
- Freising, H. 1940: Neue Funde aus dem Ostseegebiet, Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit XVI, 1 – 32.
- Gerát, I. 2006: Die künstlerischen Beziehungen zwischen Wien und Pressburg im Spiegel der Buch- und Tafelmalerei. In: Jékely, Z. – Papp, S. – Poszler, G. (edd.): Sigismundus rex et imperator. Kunst und Kultur zur Zeit Sigismunds von Luxemburg 1387 – 1437. Ausstellungskatalog. Budapest – Luxembourg, 536 – 543.
- Głosek, M. 1996: Późnośredniowieczna broń obuchowa w zbiorach polskich. Warszawa – Łódź.
- Goldina, R. D. – Vodolago, N. V. 1990: Mogiľniki nevolinskoy kultury v Priural'e. Irkutsk.
- Jékely, Z. – Papp, S. – Poszler, G. (edd.) 2006: Sigismundus rex et imperator. Kunst und Kultur zur Zeit Sigismunds von Luxemburg 1387 – 1437. Ausstellungskatalog. Budapest - Luxembourg.
- Kalmár, J. 1939: Pfeilspitzen als Würdezeichen, Zeitschrift für historische Waffen und Kostümkunde XV, Neue Folge 6, 218 – 221.
 – 1957: Armbrust-Pfeilspitzen als Rangabzeichen, Folia Archaeologica IX, 153 – 166.
 – 1962: Számszeríász parancsnoki jelvény – nyílhelyek, Arrabona IV, 71 – 84.
 – 1971: Régi magyar fegyverek. Budapest.
- Kazanski, M. 1999: L'armement Slave du haut moyen-age (Ve – VIIe siècles). A propos des chefs militaires et des guerriers professionnels chez les anciens Slaves, Přehled výzkumu 39, 197 – 236. Brno.
- Kirpičnikov, A. N. 1966: Drevnerusskoe oružije 2. Kopije, sulicy, bojevyje topory, bulavy, kisteni 9. – 13. vv. Archeologija SSSR, E 1 – 36. Moskva – Leningrad.

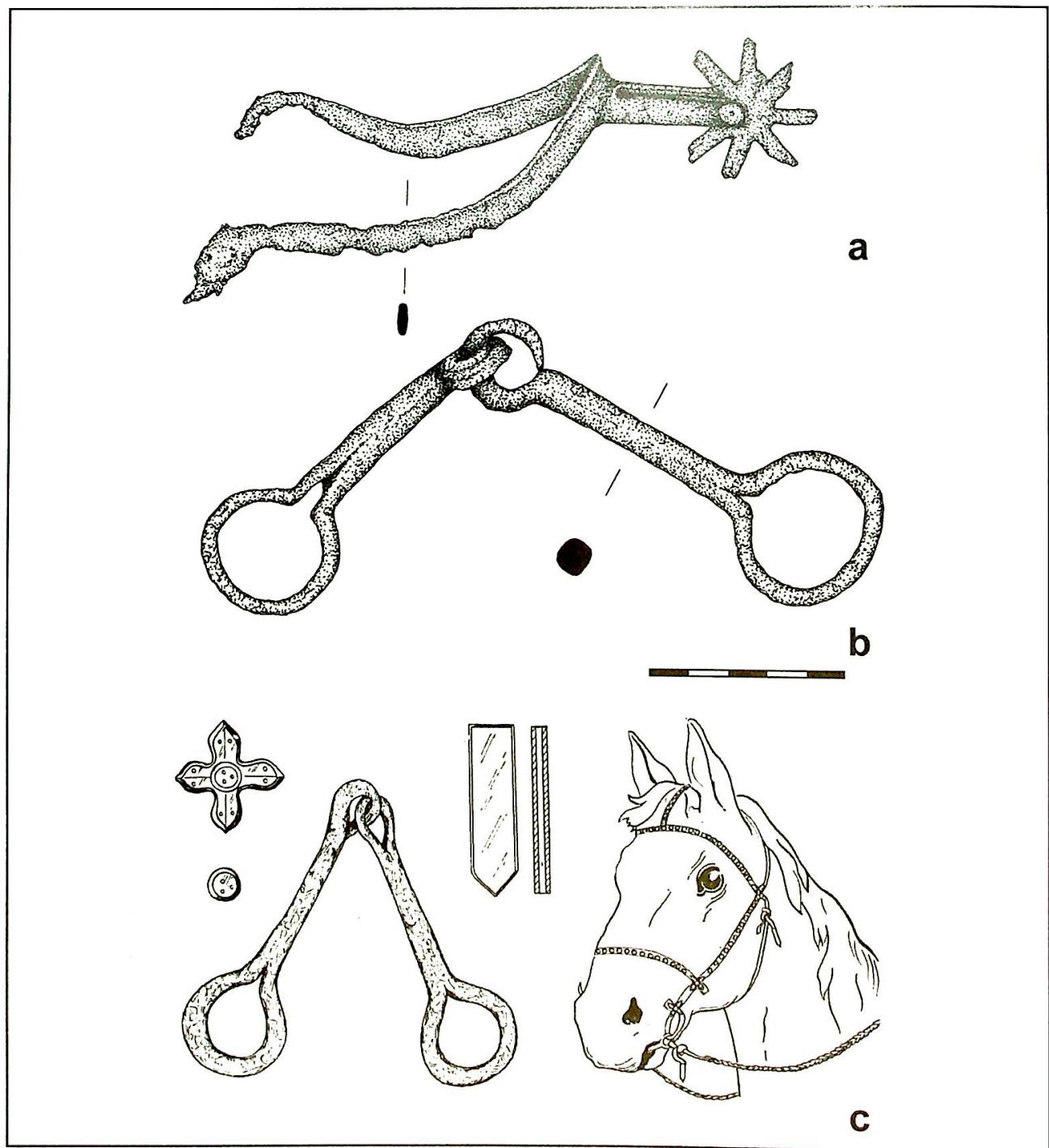
¹⁰ Městské muzeum Jevíčko, inv. č. 726. Za umožnění studia děkuji všem pracovníkům této instituce.

- 1973: Snarjaženie vsadnika i verchovogo konja na Rusi IX. – XIII. vv. Archeologija SSSR. Svod archeologičeskich Istočnikov E 1 – 36. Leningrad.
- 1986: Russische Waffen des 9. – 15. Jahrhunderts, Waffen- und Kostümkunde 28, 85 – 129.
- Kołodziejski, S. 1985: Les éperons à mollete du territoire de la Petite Pologne au moyen âge. Memoires Archeologiques Lubin, 161 – 179.
- Koóšová, P. 2004: Ku klasifikácii vrcholnostredovekých ostrôh z územia Slovenska (12. – 15. storočie). Archæologia historica 29, 523 – 547.
- 2007: Ku klasifikácii neskorostredovekých a včasnonovovekých ostrôh z územia Slovenska. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského – Musaica XXV, 257 – 276.
- Kovács, L. 1970: A honfoglaló magyarok lándzsái és lándzsásátemetkezésük, Alba Regia XI, 81 – 108.
- Krasnov, J. A. 1980: Bezdovinskij mogiňnik. Moskva.
- Leont'ev, A. E. 1996: Archeologija Meri. K predistorii Sever – Vostočnoj Rusi. Moskva.
- Marek, L. 2006: Średniowieczne i nowożytnie kordy ze Śląska, Acta Militaria Mediaevalia II, 189 – 206.
- 2008: Broń biała na Śląsku. XIV – XVI wiek. Wrocław.
- Mažitov, N. A. 1981: Kurgany Južnogo Urala. Moskva.
- Medvedev, A. F. 1959: Oružije Novgoroda Velikogo, Trudy novgorodskoj archeologičeskoj expedicij II. MIA SSSR LXV/2, 121 – 191.
- Měchurová, Z. 1980: Podrobná terminologie koňského postroje a jeho částí ve středohradištním období. Vlastivědný věstník moravský XXXII, 187 – 193.
- Nadolski, A. 1954: Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII wieku. Łódź.
- Nagy, G. 1898: A szabolcsmegyei museum közepkori sarkantyúi, Archaeologiai Ertesítő XVIII, 60 – 64.
- Nekuda, V. – Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě. Brno.
- Nickel, H. 1968: Ceremonial Arrowheads from Bohemia, Metropolitan Museum Journal I, 61 – 93.
- 1969: Böhmishe Prunkfeilspitzen, Sborník Národního muzea v Praze A – Historie XXIII, 101 – 164.
- Petráň, J. (ed.) 1985: Dějiny hmotné kultury I(2). Kultura každodenního života od 13. do 15. století. Praha.
- Plaček, M. 2001: Ilustrovaná encyklopédie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha.
- Richter, M. 1963: Výzkum opevněné středověké osady v Hradišťku u Davle, Archeologické rozhledy XV, 200 – 219.
- 1982: Hradišťko u Davle, městečko ostrovského kláštera. Praha.
- Ruttkay, A. 1976: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II). Slovenská archeológia XXIV, 245 – 395.
- Točík, A. 1968: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Štúrovo. Bratislava.
- Unger, J. 1968: Zdobené a značkované kopí ze sbírek mikulovského muzea, Vlastivědný věstník moravský XX, 265 – 267.
- Wagner, E. – Durdík, J. – Drobná, Z. 1956: Kroje, zbroj a zbraně doby předhusitské a husitské. Praha.
- Žákovský, P. 2006: Analýza železných předmětů z Ježova hradu u Sínavy. Rkp. diplomové práce na ÚAM FFMU Brno.
- 2008: Tesáky ze sbírek Státního hradu Zvíkova, CB 11, 461 – 472.
- 2008a: Středověká a raně novověká militaria ze sbírek Městského muzea v Moravském Krumlově. In: Příkrylová, L. – Hrbáčková, A. (edd.): 100 let založení muzea v Moravském Krumlově 1907 – 2007, 61 – 69. Moravský Krumlov.
- 2009: Středověké a raně novověké chladné zbraně ze sbírek Městského muzea v Moravském Krumlově, Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana II, v tisku.
- 2012: Středověká a raně novověká militaria ze sbírek Lovecko-lesnického muzea v Úsově, Acta Militaria Mediaevalia VII, v tisku.

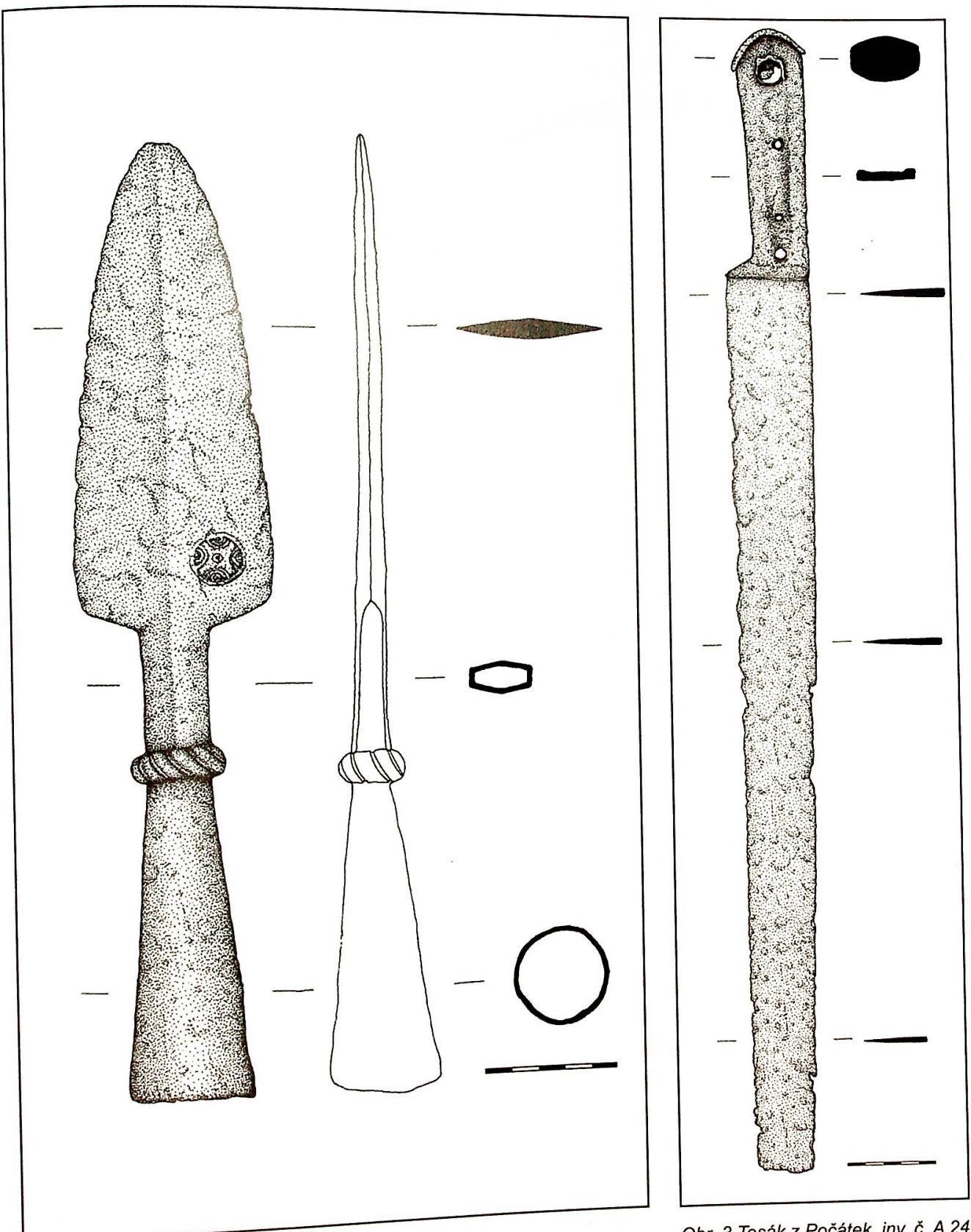
Resumé:

A small collection of medieval artefacts combined with equipment and weaponry of medieval warriors was compiled within the current listing of medieval and early modern militaria from the collections of Czech and Moravian museums. Today it is deposited in the Town museum in Počátky. From the equipment of a horse and a horseman there is one spur from the period of the second half of the 14th century til the first half of 16th century (Pict. 1:a, 4:a), and a horses bit of relatively rare construction whose closest analogy can be found in central Asia, where they are generally dated to the period of

6-11th century (Pict. 1:b-c, 4:b). The massive tip of a spear from an unknown locality in the district of Moravče, deserves special attention. It has a mark in the shape of a split circle on both sides of the leaf and a twisted ring on the socket (Pict. 2, 5:a, 6). We can date the example in question to the 15 – 16th century, on the basis of comparison with similarly ornamented and constructed spear tips (Pict. 5:b-c). From the cold weapons, we can find only a fragment of a single-handed dussack in the collection, which can be dated only on the basis of comparison with typologically homological specimens (Pict. 8) and with iconographic sources (Pict. 9). The dussack from Počátky can be dated to the period of the 15th century on the basis of this comparison. The presented collection of militaria from the collections of the Town museum in Počátky belongs by virtue of its quantity to small collections, but none the less it deserves our attention because some of the objects surpass, in their originality, the close regional framework and can contribute to an understanding of medieval militaria in general.

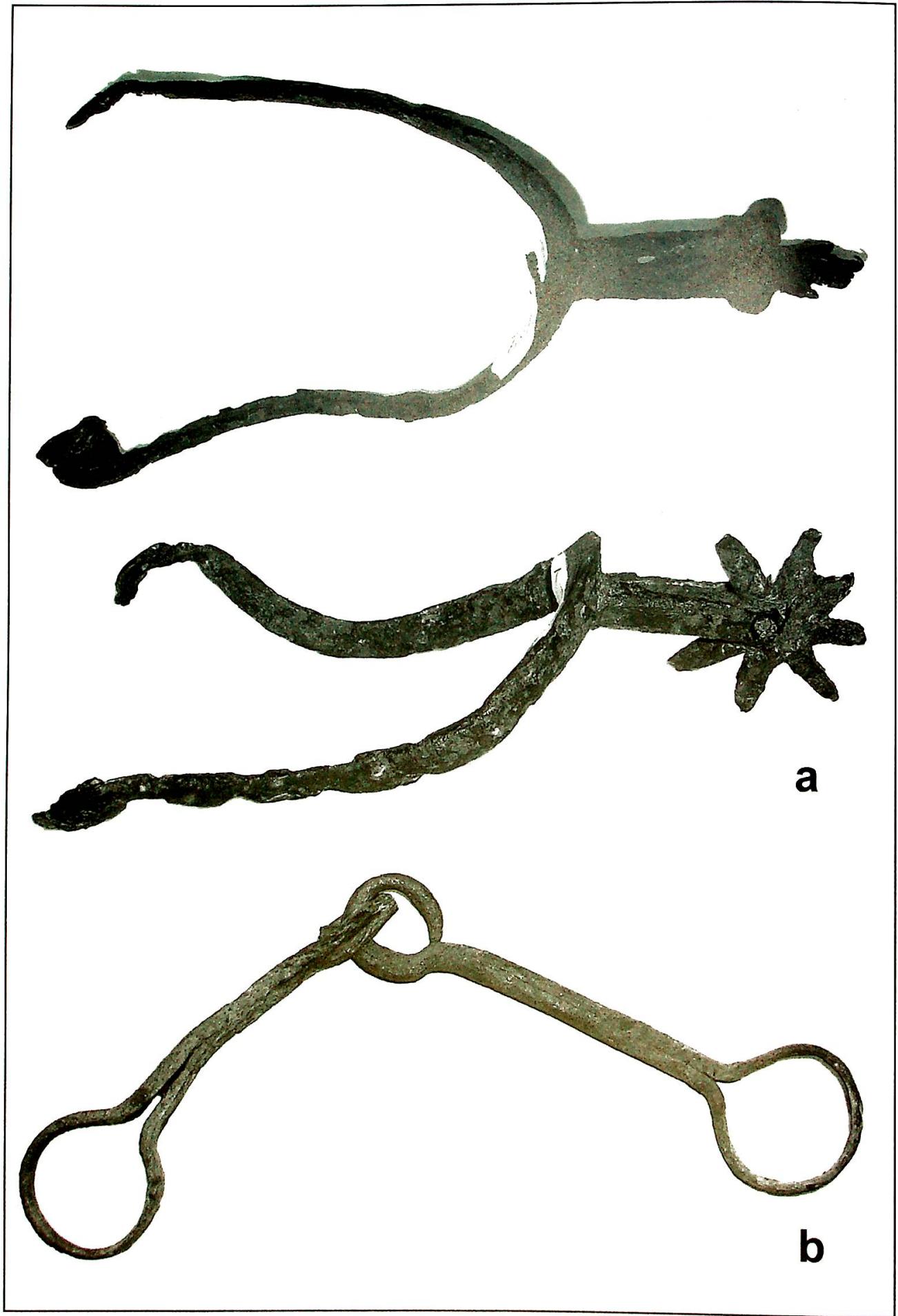

Obr. 1 Výstroj jezdce a koně: a – ostruha, inv. č. A 51; b – udidlo, bez inv. č. (Městské muzeum Počátky); c – rekonstrukce uzdění podle nálezu z hrobu 223 z Nevolinského mohylníku (podle Goldina-Vodolago 1990, tab. LXIV:A).

Obr. 2 Kopí se zdobeným listem i tulejí, inv. č. A 25 (Městské muzeum Počátky).

Obr. 3 Tesák z Počátek, inv. č. A 24
(Městské muzeum Počátky).

Obr. 4 Výstroj jezdce a koně: a – ostruha, inv. č. A 51; b – udidlo, bez inv. č. (Městské muzeum Počátky).

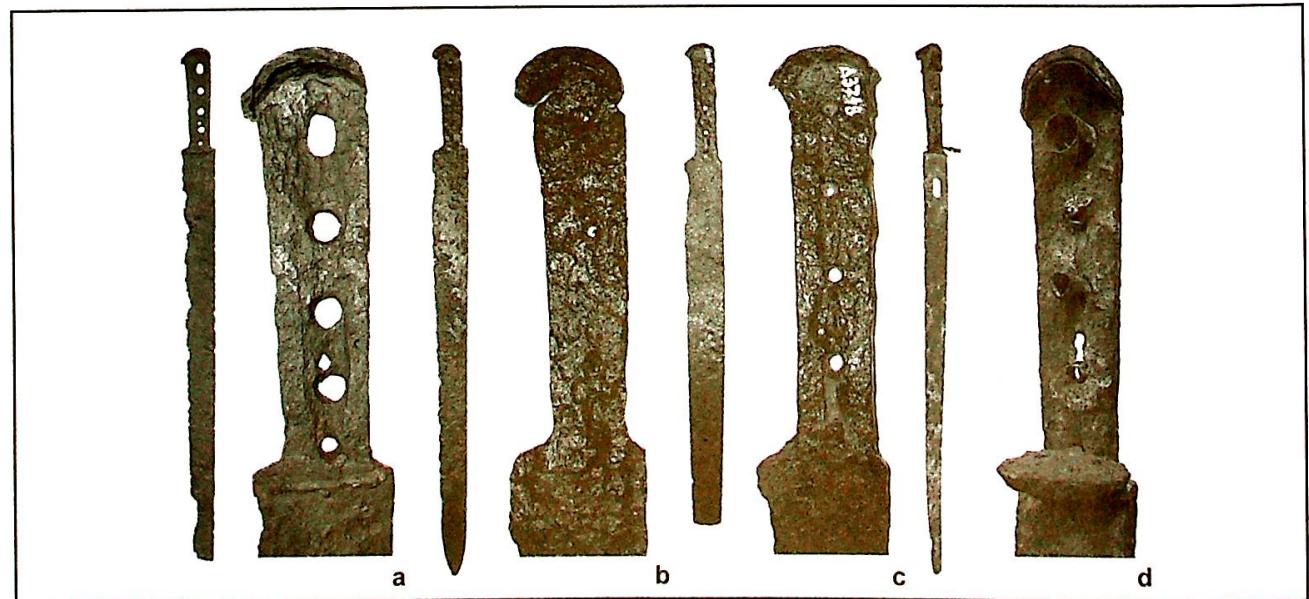
Obr. 5 Kopí se zdobeným listem a tulejí s tordovaným prstencem: a – Moraveč (Městské muzeum Počátky, inv. č. A 25); b – Senorady (Moravské zemské muzeum Brno, inv. č. 81798); c – Klentnice (Regionální muzeum v Mikulově, inv. č. A/M 51).

Obr. 6 Detail kolkované výzdoby na listu kopí z Moravče (Městské muzeum Počátky, inv. č. A 25).

Obr. 7 Tesák, nalezený na louce pod tzv. Strážním kopcem v katastru Počátek (Městské muzeum Počátky, inv. č. A 24).

Obr. 8 Jednoruční tesáky: a – Dolany (Vlastivědné muzeum v Olomouci, bez inv. č.); b – Hrubá Voda (Vlastivědné muzeum v Olomouci, inv. č. V 656); c – nelokalizováno (Muzeum Vyškovska, inv. č. A 3748); d – nelokalizováno (Městské muzeum Jevíčko, inv. č. 726).

Obr. 9 Výřez z Pašijového oltáře, který vznikl někdy kolem roku 1450 a jenž je dnes chován ve sbírkách Museum der Stadt Wien (podle Gerát 2006, obr. 7b; Marek 2008, obr. 44:b).